

УДК 378.1

О.В. КОНДРАШОВА,
*викладач кафедри іноземних мов
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*

ЗАСОБИ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ПРОЕКТУВАННЯ

У статті аналізуються засоби навчання в аспекті проектної педагогіки. Для дослідження залучено методи діяльнісного підходу. Засоби навчання розглядаються як ресурси для досягнення успіху в навчанні. Описано найуживаніші візуальні та вербальні засоби навчання, а також наведено їхню кореляцію з типами можливої навчальної діяльності.

Ключові слова: засоби навчання, проектування навчальної діяльності, діяльнісний підхід.

Постановка проблеми. Сучасні засоби навчання дедалі частіше стають предметом обговорення науковців і практиків у зв'язку з активним поширенням нових форм навчання. Українська педагогіка, з огляду на приєднання країни до Болонського процесу та прагнення бути залученою до міжнародних інтеграційних процесів, також має звернути особливу увагу на це питання.

Аналіз останніх досліджень. Суттєвий інтерес для вивчення зазначеного питання становлять праці, які досліджують технології і методи інтерактивного навчання (Н. Волкова, С. Кожушко, О. Павленко, Н. Побірченко, О. Пометун, С. Сисоєва, Л. Шиффлер тощо), описують ігрові технології (А. Капська, С. Клепко, О. Пехота, В. Платонов, Г. Селевко, О. Тарнопольський) і технології проектного навчання (О. Овчарук, Л. Паращенко, Л. Паращенко, І. Чечель) тощо. Проте, попри велику кількість публікацій, присвячених технологіям, методам і засобам навчання, насамперед праць науковців, які займаються тренінговими технологіями [1–5], погляд на засоби навчання як проблему проектування навчальної діяльності, наскільки нам відомо, взагалі не представлений.

Формулювання мети. Мета статті полягає у дослідженні на підставі діяльнісного підходу сучасних засобів навчання в контексті проектування розвивального середовища у процесі навчальної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з того, що за діяльнісного підходу завдання викладача полягає не в «передаванні» знань, а в проектуванні навчальної діяльності, її організації та управління нею [6, с. 3], то знов актуальною стає увага до вибору засобів навчання відповідно до цілей навчання.

Засоби навчання, як відомо, є посередником, якого використовує викладач з метою спрощення спілкування. А фактично засоби навчання – це все те, що може допомогти студенту зрозуміти і вивчити. Конкретно, це може бути дошка, плакат, ілюстрація, фільм, слайд, модель, запис, текст або обладнання, за допомогою яких можна здобути конкретні знання і навички. Таке обладнання, як комп'ютери, проектори, екрани, магнітофони, є засобами навчання, так, як і носії, які в них застосовуються: диски, фільми, касети, слайди, плівки тощо.

Зазвичай усі навчальні ситуації переслідують одну з трьох цілей: передавання знань, розвиток навичок, розвиток власної думки. Засоби навчання розроблені, щоб допомогти викладачу досягти цих цілей. Слід зважати на те, що деякі засоби служать переважно для

передавання знань у той час, як інші переважно розвивають навички і власну думку. Дорослі навчаються швидше й утримують інформацію краще, коли користуються одночасно декількома органами чуття.

У ході дослідження виявлено деякі *переваги* засобів навчання, а саме:

– вони можуть допомогти підкреслити важливість деяких пунктів, показуючи перелік елементів чи малюнок;

– вони зазвичай корисні під час огляду заняття;

– вони можуть допомогти розвинути ідею, розбиваючи її на більш прості складові й демонструючи їх у візуальній формі;

– вони привносять інтерес і різноманітність у навчання;

– вони можуть допомогти зекономити час в аудиторії.

Отже, коли у процесі навчальної діяльності викладач проектує розвиваюче середовище, йому слід звернути увагу на певні *методичні поради*:

– використовувати візуальні засоби як допомогу до презентації; не використовувати їх багато, щоб уникнути повторів;

– постійно запитувати себе, яка мета кожного засобу, що планується використовувати;

– після закінчення використання візуальних засобів слід прибрати їх з поля зору студентів, щоб вони не відволікали;

– не закривати засіб навчання під час послуговування ним;

– переконатися, що вони були показані достатньо тривалий час, і всі студенти мали змогу їх побачити;

– звертатися не до засобів, а спілкуватися зі студентами;

– переконатися, що засоби виглядають професійно.

Для розуміння, коли слід використовувати засоби навчання, треба апелювати до *критеріїв добору*, а саме: відповідності змісту; вартості; ефективності; частоти використання; кількості студентів; придатності обладнання.

Учені сходяться на думці [2; 5] про те, що під час проектування заняття використання засобів навчання слід планувати з метою, щоб підкреслити ключові моменти заняття. Ми дійшли висновку, що абсолютного правила, коли засоби навчання мають бути застосовані, не існує. Проте зазвичай вони доречні, коли: 1) необхідно давати довгі технічні описи; 2) було б досить складно дати усне пояснення дуже складному пункту заняття; 3) сам викладач має візуалізувати речі; 4) коли студенти виглядають після пояснення матеріалу дещо спантеличеними.

Вибір певного засобу навчання залежить від великої кількості факторів. Насамперед, це залежить від результату заняття, який очікується. Саме тому залежно від запланованих цілей навчання деякі засоби підходять більше, ніж інші. У нижченаведеній таблиці наведено типи засобів, які можуть бути використані під час проектування заняття в тій чи іншій конкретній ситуації (табл. 1).

Висновки. Таким чином, у ході дослідження підтверджено актуальність вивчення сучасних засобів навчання в контексті проектування розвиваючого середовища у процесі навчальної діяльності.

Виявлено, що діяльнісний підхід чітко спрямовує на виважений добір засобів навчання відповідно до навчальних цілей та згідно з критеріями добору, а саме: відповідність змісту; вартість; ефективність; частота використання; число студентів; придатність обладнання.

Під час проектування заняття засоби навчання мають бути застосовані, коли:

1) необхідно давати довгі технічні описи;

2) було б складно дати усне пояснення досить складному пункту заняття;

3) сам викладач має візуалізувати речі;

4) коли студенти виглядають після пояснення матеріалу дещо зніяковілими.

Обґрунтовано, що існує кореляція типів засобів навчання та типів навчальної діяльності.

Перспектива подальших досліджень полягає в більш детальному вивченні та виявленні зазначеної кореляції, актуальної для новітніх форм організації навчання.

Таблиця 1

Кореляція типів засобів навчання та типів навчальної діяльності

Навчальна діяльність	Розповіді про нову тему	Назви джерело	Нагадати або підбити підсумки	Увести нові терміни	Повідомити принципи	Виділити головне	Продемонструвати принцип роботи	Показати реальні ситуації	Спостерігати поведінку
Засоби навчання									
Дошка, Лекційний плакат	X	X	X	X	X	X			
Комп'ютер	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Фото, плакати	X		X	X		X	X		
Друковані матеріали (довідники роздаткові матеріали, форми тощо)	X	X	X	X	X				
3-вимірні об'єкти (обладнання, моделі, діорами)	X					X	X		
Таблиці і графіки	X					X		X	
Слайди, ppt-презентації	X	X	X	X		X	X		
Відеокасети, DVD, CD тощо	X		X			X	X	X	
Програвач, телевізор	X					X		X	X

Список використаних джерел

1. Софій Н.З. Просто і один метод активного навчання / Н.З. Софій, В.У. Кузьменко. – К.: Крок за кроком, 2003. – 116 с.
2. Профессиональная кухня тренера (из опыта неформального образования в третьем секторе) / отв. ред.: Е. Каприевич, В. Величко. – СПб.: Невский простор, 2003. – 256 с.
3. Технологія тренінгу / упор.: О. Главник, Г. Бевз; за заг. ред. С. Максименка. – Главник, 2005. – 112 с.
4. Фопель К. Технология ведения тренинга. Теория и практика: пер. с нем. / К. Фопель. – М.: Генезис, 2003. – 272 с.
5. Зимівець Н.В. Методика освіти «рівний – рівному»: навч.-метод. посібник / Н.В. Зимівець, Н.О. Лещук, Т.П. Авельцева та ін. – К.: Навчальна книга. – 202 с.
6. Э.В. Ким. Определение целей обучения (деятельностный подход). – [Электронный ресурс] / Э.В. Ким, А.И. Крылов. – Режим доступа: <http://geo.metodist.ru>

Анализируются средства обучения в аспекте проектной педагогики. Исследование проводилось с помощью методов деятельностного подхода. Средства обучения рассматриваются как ресурсы для достижения успехов в обучении. Описаны часто используемые визуальные и вербальные средства обучения, а также представлена их корреляция с типами возможной учебной деятельности.

Ключевые слова: средства обучения, проектирование учебной деятельности, деятельностный подход.

The article analyzes the means of training as the problem of designing a training activity. The purpose of the article is a study of modern learning tools on the basis of experiential approach in the context of designing developing environment in the process of training activities.

Key words: learning tools, designing training activity, experiential approach.

Одержано 4.10.2014.